

ВІДГУК

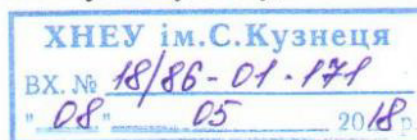
офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Квасницької Раїси Степанівни
на дисертаційну роботу Зуєвої Олександри Валерівни на тему
«Оцінювання фінансового потенціалу банку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

1. Актуальність обраної теми

Ефективність функціонування банківської системи є одним із чільних факторів стабільності та сталого розвитку фінансової системи країни. На сучасному етапі банківська система України перебуває у стані трансформації і, зважаючи на негативний вплив наслідків фінансової кризи, таких як: зниження довіри населення, низький рівень капіталізації і високий рівень ризиків, особливо важливим є прийняття виважених рішень щодо управління діяльністю банків. При цьому, в основі прийняття ефективних управлінських рішень у сфері фінансового менеджменту мають бути покладені результати оцінювання поточного стану фінансів банківських установ та потенціалу їх використання щодо підвищення ефективності діяльності банків на перспективу. Адже, саме фінансовий потенціал, який є основою всіх інших видів потенціалу, характеризує минуле, теперішнє і майбутнє через сукупність показників, що повинні як кількісно, так і якісно визначити розвиток як окремого банку, так і банківської системи загалом.

Наразі, сучасні економічні процеси в економіці України та в банківській системі зокрема, потребують постійного розвитку та вдосконалення інструментарію, який в сукупності забезпечує формування методів, прийомів, способів та засобів, що необхідні для ефективного формування та використання фінансового потенціалу банків. Тому теоретичне обґрунтування та розробка науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо оцінювання фінансового потенціалу банків є необхідним для забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень та розвитку банківської установи.

Враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що дисертаційна робота Зуєвої О. В. є своєчасною та виконана на актуальну тему, як з точки

зору подальшого розвитку науково-методичних засад оцінювання фінансового потенціалу банку, так і з точки зору підвищення загального рівня ефективності управління сучасною банківською діяльністю в Україні.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з державними та галузевими програмами й темами

Дисертація Зуєвої О. В. виконана відповідно до тематики науково-дослідних програм національного значення, зокрема вона є дотичною до Основних засад грошово-кредитної політики на 2018 рік, де підкреслено спрямування заходів Національного банку на нарощування економічного потенціалу України та посилення потенціалу банківського сектору, а також відповідає Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року, одним із завдань якої є зростання кредитного та інвестиційного потенціалу країни.

Окремі результати дисертації знайшли відображення в науково-дослідних роботах Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, зокрема за темами:

«Вдосконалення системи управління діяльністю банку на основі використання інноваційних методів і технологій» (номер державної реєстрації 0113U008070), в якій автором розроблено розділ «Планування діяльності банку на основі оцінки фінансового потенціалу»;

«Оптимізація методів і технологій управління грошовими потоками в системі фінансового менеджменту» (номер державної реєстрації 0115U001571), в якій здобувачем виконано підрозділ «Оцінювання внутрішніх факторів впливу на окремі складові фінансового потенціалу банку».

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Грунтовний аналіз тексту дисертації та змісту автореферату дають змогу дійти висновку про структурованість, послідовність та логічність викладу основних положень дослідження. Наукові положення, викладені в дисертації, повною мірою досліджені, про що свідчить структурна будова та зміст

роботи, широкий перелік узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, в яких викладено варіанти вирішення проблеми визначення та оцінювання потенціалу в економіці, питання теоретичних аспектів визначення структури, функцій та принципів реалізації фінансового потенціалу банку.

Достовірність та аргументованість сформульованих у дисертації висновків і пропозицій визначається застосуванням автором комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, таких як морфологічний та контент-аналіз, структурний аналіз та класифікацію, сукупність методів кластерного аналізу, таксономічний аналіз, метод стохастичного фронтального аналізу, шкалювання та економіко-математичне моделювання. Використання зазначених методів дозволило сформувати теоретичні засади оцінювання фінансового потенціалу банку, удосконалити методичні підходи щодо його оцінювання та довести розроблені рекомендації до рівня їх практичного використання банками України. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується відповідними публікаціями у монографії, фахових виданнях з економіки та оприлюдненням на науково-практичних конференціях.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Зуєвої О.В.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Структура дисертаційної роботи визначається її метою і спрямована на вирішення поставлених у роботі завдань відповідно до логіки їх взаємозв'язку. Детальне ознайомлення зі змістом дисертації та авторефератом дозволяє стверджувати, що основні наукові положення, висновки і пропозиції, які сформульовані здобувачем, характеризуються науковою новизною й відображають особистий внесок дисертанта у розвиток положень щодо управління фінансами банківських установ, що полягає в

удосконаленні теоретичних засад та науково-методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку.

Підсумовуючи основні висновки і результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок здобувача у вирішення обраного нею наукового завдання, можна зазначити, що до найбільш важливих наукових положень, висновків і рекомендацій, які відзначаються новизною, науковою і практичною цінністю варто віднести таке:

- заслуговує на увагу удосконалення методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку (С.154), який дозволяє визначити необхідні для досягнення мети банку обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними видами банківських операцій. При цьому як мету банку автором запропоновано максимізацію доходу, мінімізацію ризиків, оптимізацію ліквідності та збалансований підхід щодо усіх трьох цілей. Використання методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку дозволить підвищити обґрунтованість управлінських рішень щодо фінансової діяльності банку, виявити диспропорції та резерви розвитку;

- цікавим в науковому плані є удосконалення методичного підходу до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку (С. 142), відмінністю якого є можливість оцінити пріоритетність джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів банку відповідно до його мети: максимізації доходу, оптимізації ліквідності, мінімізації ризиків або для збалансованого досягнення усіх трьох цілей. Основою методичного підходу є розроблена автором п'ятибальна шкала оцінювання пріоритетності джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів банку за критеріями дохідності (витратності), строковості та ризикованості. Методичний підхід дозволяє виявити найбільш пріоритетні з точки зору мети банку напрями залучення та розміщення ресурсів, порівняти їх між собою та визначити напрями оптимізації діяльності за критеріями дохідності (витратності), строковості та ризикованості;

- наукову цінність має удосконалення інструментарію оцінювання складових фінансового потенціалу банку (С. 121-130), який дозволяє на основі стохастичних функціональних моделей визначити межі обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів банком, зважаючи на рівень його капіталізації, сукупність факторів формування та реалізації фінансового потенціалу банку, а також обсяги попиту та пропозиції фінансових ресурсів на ринку. Отримані результати дозволяють визначити граничні для банку за поточних умов обсяги залучення та розміщення ресурсів за основними видами операцій, провести аналіз рівня реалізації потенціалу банку та виявити напрями його підвищення;

- схвальної оцінки заслуговують поглиблення автором теоретичних засад оцінювання фінансового потенціалу банку, які містять уточнене визначення поняття «фінансовий потенціал банку» (С.38), доповнену класифікацію видів фінансового потенціалу (С.42), визначення структури фінансового потенціалу (С.45), функцій фінансового потенціалу (С.60), узагальнення принципів формування та реалізації фінансового потенціалу банку (С.65-66). Уточнена дефініція поняття та визначена структура відображають внутрішній взаємозв'язок видів фінансового потенціалу банку, а також цілісність системи залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів банком. Представлені результати дозволили автору визначити етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку, що створює теоретичне підґрунтя для проведення дослідження щодо оцінювання фінансового потенціалу банку;

- в роботі набула подальшого розвитку систематизація складу керованих факторів формування фінансового потенціалу за рахунок їх структуризації за відповідними показниками діяльності (С. 88). Здобувачем виявлено тісний взаємозв'язок інтегрального показника на основі зазначених факторів із показниками реалізації фінансового потенціалу за основними напрями діяльності. Проведена систематизація дозволяє проаналізувати положення банку на ринку банківських послуг відповідно до банків із подібними характеристиками діяльності та визначити потенційну частку ринку банківських послуг, яку він може зайняти.

- досить ґрунтовно автор підійшла до обґрунтування спрямованості діяльності банків, яка визначає особливості формування фінансового потенціалу та враховує структуру балансу банку (С.71-81), що дозволило

виявити пріоритетні напрями фінансової діяльності банків в Україні: кредитування юридичних осіб, залучення коштів від фізичних осіб на вимогу, залучення коштів інших банків, інвестиції в цінні папери, кредитування фізичних осіб. Це дає змогу визначити групи банків із подібною спрямованістю діяльності для їх порівняння та проведення глибокого аналізу потенціалу, а також виявити структуру банківської системи України відповідно до основних джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів.

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації та адекватним застосуванням математичних методів, достатньою апробацією та впровадженням у діяльність банків.

Таким чином, є всі підстави вважати очевидною наукову новизну отриманих у дисертаційній роботі результатів, висновки визнати переконливими, а надані рекомендації конкретними і втілюваними.

5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у розвитку теоретичних положень і отриманні висновків, які збагачують економічну науку щодо питань оцінювання фінансового потенціалу банку і визначають етапи та методи оцінювання фінансового потенціалу банку, зважаючи на його структуру, функції та принципи реалізації.

Практична цінність результатів дослідження полягає в удосконаленні інструментарію та методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку, використання яких надає суб'єктам управління можливість більш об'єктивно та виважено формувати плани розвитку діяльності банку, ухвалюючи рішення, які базуються на використанні науково-обґрунтованої оцінки напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів відповідно до їх пріоритетності та мети діяльності банку.

Пропозиції дисертанта щодо методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку, що ґрунтується на оптимізаційній задачі та визначенні меж потенціалу залучення та використання фінансових ресурсів, а

також методичного підходу до вибору пріоритетного напрямку залучення та розміщення основних фінансових ресурсів банку, які оцінюються за критеріями дохідності, збалансованої ліквідності та ризикованості прийнято до впровадження в діяльність ПАТ «ЗЛАТОБАНК» (довідка від 19.09.2017р. № 354/09); щодо сукупності кількісних показників, які характеризують ключові складові фінансового потенціалу (фінансову спроможність та можливості банку), а також показників визначення та вимірювання окремих складових фінансового потенціалу – ПАТ «СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ГРАНТ» (довідка від 26.10.2015р. № 5016/01-1-01).

Результати дисертаційного дослідження застосовуються в навчальному процесі кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при підготовці студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» при викладанні навчальної дисципліни «Аналіз банківської діяльності» (довідка № 17/86-41-203 від 22.09.2017).

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертаційна робота оформлена на рівні існуючих вимог, матеріал чітко викладений і аргументований. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі та отримані автором особисто викладено у 17 працях, а саме: у 1 підрозділі у колективній монографії та 8 статтях у фахових виданнях, з яких 7 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз.

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація має традиційну структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана в

науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій дисертаційної роботи, його зміст відповідає змісту дисертації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи високий рівень розробки теоретичних положень та методичних підходів, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій дисертації Зуєвої О.В., її змістовність та логіку викладення матеріалів дослідження, вважаємо за необхідне висловити зауваження та виділити дискусійні положення.

1. В дисертаційній роботі автором представлено видову класифікацію фінансового потенціалу банку за різними ознаками (С.41-43, табл. 1.7). Так, запропоновано розподіл фінансового потенціалу банку за ймовірністю його реалізації на: підтверджений (потенціал вже підписаних контрактів, та ті що можуть бути підписані із високою ймовірністю (>95%)); прогнозований (включає джерела залучення та напрямки розміщення коштів, реалізація яких залежить від ефективності зусиль менеджерів та співробітників банку і ймовірність реалізації якого складає >95%. Однак, на наш погляд, обґрунтування такого розподілу потребує додаткової аргументації.

2. Здобувачем проаналізовано склад статей офіційної фінансової звітності банку на предмет належності до фінансового потенціалу банку на основі чого визначено склад елементів структури фінансового потенціалу банку за статтями фінансової звітності (С.51, табл. 1.8). В розвиток цього, з метою визначення основних напрямів реалізації фінансового потенціалу в банківському секторі України, автором проаналізовано структуру джерел залучення, напрямів розміщення та відтворення фінансових ресурсів (С.52, табл. 1.9). Проте, в подальших розрахунках (розділи 2 та 3 роботи) дисертант використовує лише ті напрями залучення та розміщення коштів, обсяг яких сягає близько 50% активів та зобов'язань, відповідно. Виникає запитання, чому дослідження впливу на фінансовий потенціал банку статей активів та пасивів, що мають незначну питому вагу, залишилося поза увагою автора?

3. На основі сформованого автором визначення фінансового потенціалу банку та аналізу його структури, в роботі визначено взаємовідносини

фінансового потенціалу банку із іншими видами потенціалів у складі економічного потенціалу банку (С.54, рис.1.3). Так, за авторською позицією складовими фінансового потенціалу банку є кредитний, інвестиційний та ресурсний потенціали, але при розгляді напрямів розміщення фінансових ресурсів автором акцентується увага лише на кредитуванні. Вважаємо, що робота значно виграла, якщо б в ній було також досліджено й інвестиційну складову фінансового потенціалу банку.

4. Здобувачем здійснена систематизація складу керованих факторів оцінювання фінансового потенціалу банку (С.88, табл. 2.8), яка визначена на основі ґрунтовного аналізу наукових джерел. Однак, на наше переконання, з метою підвищення аргументованості авторського бачення показників, які характеризують певний керований фактор оцінювання фінансового потенціалу банку, доречним було б навести дані щодо кореляції окремих показників із результатами діяльності банку, а не лише їх інтегрального впливу.

5. У дисертації запропоновано методичний підхід до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку, який апробовано за даними банків репрезентантів в результаті чого здійснено розподіл пріоритетів джерел залучення та напрямів розміщення ресурсів цих банків (С. 146-147, табл. 3.13). На жаль, в роботі не проведено порівняльного аналізу пріоритетів, які рекомендовані автором за результатами реалізації методичного підходу, та які реально сформовані банками за структурою їх балансів.

6. На нашу думку, дисертаційна робота значно виграла, якщо б автор висвітлила питання впливу наявної оцінки фінансового потенціалу банку на стратегічні рішення менеджменту банку, зокрема: виявила взаємозв'язок рівня фінансового потенціалу та прогнозу структуризації активів та пасивів банку, розглянула місце оцінювання фінансового потенціалу в процесі обґрунтування ухвалення стратегічних фінансових рішень банку.

Висловлені зауваження і зазначені недоліки не знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Зуєвої О. В.

9. Загальний висновок

Дисертаційну роботу Зуєвої О.В. «Оцінювання фінансового потенціалу банку» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання щодо теоретичного обґрунтування та удосконалення методичних підходів, і розробки практичних рекомендацій до оцінювання фінансового потенціалу банку.

Дисертація Зуєвої О.В. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. Обрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 (із змінами) від 24 липня 2013 року, а її автор – Зуєва Олександра Валерівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Хмельницького національного університету

Р. С. Квасницька

Підпис доктора економічних наук, доцента Квасницької Р.С. засвідчую:

Учений секретар

Хмельницького національного університету,

кандидат технічних наук, доцент

Л.І. Тебляшкіна